

UNIWERSYTET POLSKIEJ AKADEMII NAUK

KONCEPCJA

Wersja z dn. 17.07.2017

IDEA

Instytuty Polskiej Akademii Nauk mają wśród polskich instytucji naukowych czołowy potencjał merytoryczny. W instytutach PAN w latach 2013-2016 powstało 19,7% prac afiliowanych w polskich instytucjach i umieszczonych w najbardziej prestiżowych pismach naukowych danych dziedzin (górne 10% list tych pism uszeregowanych według rosnącego współczynnika wpływu, IF). Jest to najlepszy wynik wśród polskich instytucji akademickich. Kadra instytutów PAN zajmuje się nie tylko badaniami, ale też dydaktyką; 1607 osób (stan na 31 grudnia 2016) było na stacjonarnych studiach doktoranckich w Instytutach PAN. Stopień umiędzynarodowienia studiów w PAN (8%) jest największy wśród polskich uczelni. W związku z tym uzasadnione wydaje się powołanie Uniwersytetu PAN (UPAN), który mógłby się stać pierwszą w Polsce uczelnią badawczą. Planuje się, że docelowo kształciłoby się na nim ok. 2500 studentów. Taka liczba pozwoli na zagwarantowanie indywidualnej merytorycznej opieki każdemu studentowi. Pozwoli też na wprowadzenie i przetestowanie nowatorskich programów dydaktycznych, właściwych erze internetu, e-learningu, studiów inter- i cross-dyscyplinarnych. UPAN ma realne szanse stać się wizytówką polskiej nauki i szkolnictwa wyższego, gdyż otwarte, międzynarodowe wieloletnie programy konkursowe na pozycje: wizytujących profesorów, stażystów podoktorskich, i doktorantów mogą podnieść umiędzynarodowienie zarówno kadry, jak i studentów UPAN do poziomu właściwego najlepszym uczelniom świata. Z uwagi na wielkość naszego budżetu nauki i szkolnictwa wyższego, osiągnięcie takiego umiędzynarodowienia jest finansowo realne w najbliższym czasie tylko dla uczelni tak małej jak UPAN. Opisane powyżej działania będą projakościowe także dla samych instytutów PAN i istotnie podniosą ich poziom merytoryczny. Po kilku latach UPAN ma realne szanse na uplasowanie się w międzynarodowych rankingach na bardzo dobrych pozycjach, w pierwszej dwusetce, a nawet w pierwszej setce najlepszych światowych uczelni. Należy jasno podkreślić – warunkiem, aby tak się stało jest zapewnienie finansowania badań w instytutach PAN na co najmniej takim jak obecnie poziomie, uelastycznienie ich sieci, wytworzenie mechanizmów istotnej synergii pomiędzy instytutami (wspólny cel – UPAN) oraz wsparcie tego projektu długoletnim programem umiędzynarodowienia kadry i studentów.

UNIwersytet POLSKIEJ AKADEMII NAUK

STRESZCZENIE

Polska Akademia Nauk ma bardzo duży potencjał naukowy. Ponad 80% jej instytutów ma kategorię A lub A+. Blisko połowa najbardziej prestiżowych grantów ERC w Polsce realizowana jest w jej placówkach, a wedle uznanej bazy SCOPUS publikacje instytutów PAN w latach 2013-16 stanowią blisko 14%, tj. dwukrotnie więcej niż jakiegokolwiek polskiego uniwersytetu.

PAN kształci już doktorów – ma ich obecnie 1607 na studiach stacjonarnych. Zarazem jednak istniejący potencjał Akademii, w tym jej potencjał kształcenia oparty na badaniach, nie może być w pełni wykorzystany w istniejącej strukturze. Jednostki kształcące nie zawsze tworzą wartość dodaną wynikającą ze współpracy, a doktoranci i kadra nauczająca często nie mają dostępu do rozmaitych programów wymiany, programów stypendialnych, środków na dydaktykę.

Dlatego proponujemy utworzenie Uniwersytetu PAN (UPAN), jako nowego typu uczelni badawczej: kształcącej głównie na poziomie doktorskim i w postaci programów staży postdoktorskich, dla której doktoranci nie są studentami, lecz młodymi uczonymi związanymi z konkretnymi zespołami badawczymi Instytutów PAN, kształconymi poprzez system indywidualnej opieki, z wykorzystaniem e-learningu, uczelni międzynarodowej poprzez skład swego grona profesorskiego i grona słuchaczy, interdyscyplinarnej poprzez rozwijanie równoległych sieci współpracy między instytutami PAN jak i między nimi a innymi uczelniami. Nowy typ uczelni wymaga nowej w warunkach polskich struktury: zdecentralizowanej, o charakterze sieciowym, zachowującej autonomię i osobowości prawne instytutów PAN, gdyż to właśnie dzięki tym cechom powstały osiągnięcia całej PAN. Instytuty będą więc częściami składowymi UPAN, prowadzącymi nadal swe badania i kształcącymi doktorów. Zarazem UPAN będzie kreował mechanizm koordynacji standardów kształcenia przez co powstanie efekt synergii.

Uniwersytet PAN, choć w skali wielkościowej niezbyt duży, gdyż kształcący ok. 2500 słuchaczy, będzie miał jednak znaczenie istotnie wykraczające poza tę skalę. Będzie ośrodkiem budowy innowacji naukowych, ważnych dla całości życia społecznego, jego absolwenci zasila nie tylko struktury akademickie, lecz i instytucje gospodarki oraz życia publicznego. System polskiej edukacji zostanie zaś wzbogacony o nowe równoległe powiązania współpracy między UPAN, a innymi uczelniami, zwiększy się mobilność naukowa, między innymi poprzez szeroki program profesorów wizytujących, zagranicznych i polskich. Międzynarodowy charakter tego uniwersytetu umożliwi mu zajęcie dobrego miejsca w rozmaitego rodzaju światowych zestawieniach, przez co wzrośnie pozycja polskiej nauki na międzynarodowych forach. Akademia poprzez tę zasadniczą reformę, zachowując to, co w niej najlepsze, zdecydowanie lepiej wykorzysta swój potencjał. Przyczyni się też do usunięcia dysfunkcyjnych barier i granic między szkolnictwem, a badaniami w Polsce, co jest jednym z celów przygotowywanych obecnie zmian legislacyjnych.

PROJEKT UNIWERSYTETU PAN

1. Cel projektu - Uniwersytet PAN

Celem niniejszego projektu jest przedstawienie rozwiązań, które doprowadzą do powołania Uniwersytetu Polskiej Akademii Nauk.

Uniwersytet ten może stać się jednym z pierwszych uniwersytetów badawczych w Polsce. Będzie prowadził badania naukowe i kształcenie (głównie doktorskie i postdoktorskie), na wysokim międzynarodowym poziomie, z wykorzystaniem potencjału badawczego i dydaktycznego instytutów PAN oraz kompetencji i doświadczenia członków polskiej korporacji uczonych. Uniwersytet PAN ma być uczelnią o zdecentralizowanej strukturze, działającą w oparciu o instytuty naukowe PAN.

UPAN będzie zarazem sprzyjał współpracy z istniejącymi uczelniami, poprzez budowę nowych, równoległych więzi z nimi.

2. Główne przesłanki utworzenia UPAN

Istnieją cztery główne przesłanki, dla których należy utworzyć UPAN:

1. badawczy i edukacyjny potencjał instytutów PAN w skali kraju,
2. zwiększenie możliwości wykorzystania tego potencjału, szczególnie w zaawansowanej edukacji,
3. możliwość budowy silniejszej międzynarodowej pozycji nauki w Polsce i poprawy pozycji polskiej edukacji za granicą, także w liczących się światowych rankingach,
4. konieczność wprowadzenia projakościowych zmian w instytutach PAN i zbudowania nowych więzi współpracy zarówno pomiędzy instytutami, dających efekt synergii dzięki potencjałowi badawczemu i dydaktycznemu, jak i współpracy z istniejącymi uczelniami.

Potencjał naukowy Akademii i jej instytutów jest ogromny w skali kraju, ale wciąż niewystarczający w konkurencji europejskiej. Ponad 80% instytutów ma kategorię A lub A+, 11 instytutów uzyskało status Krajowych Naukowych Ośrodków Wiodących. Blisko połowa najbardziej prestiżowych grantów Europejskiej Rady ds. Badań Naukowych ERC realizowanych w Polsce jest pozyskana przez pracowników instytutów PAN. Wedle rozmaitych rankingów najwyższej notowanych polskich instytucji naukowych i badawczych PAN zajmuje pierwsze miejsce (np. *Scimago Institutions Ranking* czy też *Nature Index*). Według bazy SCOPUS procent udziału publikacji instytutów PAN w liczbie publikacji z polskimi afiliacjami w okresie 2013-2016 stanowi blisko 14%, a publikacji w pismach naukowych z górnych 10% list danych dyscyplin ponad 19%.

W ostatnich latach instytuty PAN wzmocniły współpracę z instytucjami sektora gospodarki, biznesu i administracji, znacząco poprawiły wskaźniki innowacyjności. W ramach PAN działają silne programy i centra międzynarodowe, PAN posiada stacje zagraniczne w kluczowych stolicach europejskich, aktywnie wspiera wystąpienia polskich uczonych w konkursach Europejskiej Rady ds. Badań Naukowych (ERC).

Instytuty PAN kształcą już teraz ponad 1600 doktorantów na studiach stacjonarnych, zwykle na bardzo wysokim poziomie, mają silne i bogate doświadczenia w łączeniu edukacji z badaniami. Uniwersytet PAN wykorzysta ten potencjał w sposób bardziej racjonalny. Można nawet powiedzieć, że już teraz w działalności PAN połączone są badania i edukacja, że istnieją mocne przesłanki, aby PAN traktować jako uniwersytet w pierwotnym znaczeniu tego pojęcia, w tej chwili uniwersytet typu *graduate*. Problemem jest to, że struktura i regulacje prawne, którym podlega PAN nie są dostosowane do tego stanu rzeczy. To właśnie proponujemy zmienić. Nie jest to jednak tylko zmiana formalna – struktura instytucji, gdy pozostaje dysfunkcyjna wobec jej istoty i misji, ogranicza ją, zamiast sprzyjać rozwojowi. Problemem jest także to, że obecnie kształcenie ma charakter rozproszony, nie widać efektu synergii. Zapewni ją Uniwersytet PAN, tworzący wspólne standardy kształcenia, przy zachowaniu istniejącej autonomii składających się nań instytutów.

Potencjał badawczy i edukacyjny **nie jest należycie wykorzystany** ze względu na istniejące ograniczenia instytucjonalne, prawne i finansowe. Akademia powinna kształcić – i negowanie tego byłoby marnowaniem dobra publicznego – lecz zarazem, w obecnej konstrukcji prawnej, nie może na ten cel otrzymywać finansowania. Powinna kształcić i kształci, lecz niejednokrotnie jej doktoranci nie mają prawa uczestnictwa w rozmaitych programach finansowania i wymiany międzynarodowej organizowanych przez instytucje państwowe. I wreszcie – powinna kształcić, lecz nie zawsze ta funkcja edukacyjna jest dostrzegana przez ważne dla PAN regulacje prawne i instytucje państwa. Wszystko to tworzy system wewnętrznych napięć pomiędzy potencjałem PAN (wraz z instytutami) a wykorzystaniem tego potencjału. Napięcia te są jedną z przyczyn nieustających problemów wizerunkowych Akademii zarówno w kraju jak i za granicą, gdy często musi ona uzasadniać sensowność swego istnienia poza systemem szkolnictwa wyższego. Mają one charakter strukturalny i niepodzielny w tym sensie, że nie można usunąć ich pojedynczo. Trzeba to zrobić całościowo. Właśnie utworzenie UPAN napięcia te usunie i radykalnie poprawi pozycję PAN oraz wpłynie pozytywnie na pozycję nauki w Polsce.

Powołanie grupy uniwersytetów badawczych, łączących edukację i badania na poziomie najwyższym, stanowi ogromną szansę, którą należy wykorzystać. Wśród takich uniwersytetów jest też miejsce dla Uniwersytetu PAN, który może podwyższyć pozycję polskiej nauki w konkurencji z placówkami zagranicznymi. Oczywistym warunkiem jest również zwiększenie umiędzynarodowienia kadry instytutów PAN, wprowadzenie w instytutach międzynarodowych rad doradczych, prowadzenie międzynarodowych konkursów na stanowiska naukowe i nowe zespoły badawcze, wsparcie uczonych w pozyskiwaniu najbardziej prestiżowych projektów badawczych. Istotne jest też wprowadzenie mechanizmów likwidacji źle funkcjonujących grup badawczych, a nawet instytucji, i jednocześnie powoływania nowych. W rezultacie **utworzenie Uniwersytetu PAN będzie silnym projakościowym impulsem wobec instytutów PAN. Poprzez proponowane mechanizmy mobilności akademickiej może także wzmocnić współpracę z istniejącymi szkołami wyższymi, w tym uniwersytetami, a szczególnie z uniwersytetami polskimi. Istotną rolę doradczą w budowie tych mechanizmów współpracy będzie pełniła Korporacja PAN, która składa się w większości z uczonych pracujących na uczelniach.**

3. Czym ma być UPAN?

3.1 Akademickie podstawy koncepcji

Uniwersytet PAN, choć w zamierzeniu skromny ilościowo, będzie uniwersytetem nowego typu w porównaniu do tradycyjnych uczelni. Traktujemy go jako pewnego rodzaju placówkę eksperymentalną. Jeśli chodzi o jego istotę akademicką wyróżniają go następujące cechy:

1. Jest to uniwersytet kształcący głównie na poziomie doktorskim, postdoktorskim i akademickim podyplomowym. Osią kształcenia jest program doktorski oraz ustrukturalizowany program postdoktorski, oparty na wizytujących *post-docs*. Czyli – **uniwersytet *postgraduate***. W przyszłości dopuszcza się skromy, elitarny nurt kształcenia magisterskiego, głównie w postaci studiów uzupełniających dla tych kandydatów na studia doktoranckie, którzy z racji interdyscyplinarnego charakteru UPAN będą potrzebowali uzupełnienia zaawansowanej wiedzy podstawowej. W sumie, w sensie liczbowym, jest to uniwersytet niewielki (ok. 2500 studentów) lecz o bardzo silnym potencjale badawczym i edukacyjnym.
2. Ma charakter **międzynarodowy**, zarówno, gdy chodzi o kadre, studentów, programy badawcze i standardy edukacyjne. Uniwersytet będzie silnie włączony w sieci współpracy międzynarodowej budowanej w oparciu o doświadczenia instytutów PAN, o ich rozbudowane już równoległe porozumienia z jednostkami innych polskich uniwersytetów, jak i o nowe porozumienia. To wyznacza konieczność przyjęcia światowych standardów jakości edukacji. To także wskazuje na szczególną rolę języka angielskiego w procesie kształcenia, który będzie dominował we wszystkich programach, gdzie to będzie akademicko uzasadnione. Silnie rozwinięty będzie program *visiting professors*, otwarty także dla profesorów z Polski. W rezultacie UPAN stanie się jednym z centrów wymiany myśli i współpracy akademickiej. To także zapewni efekt synergii.
3. Jest **interdyscyplinarny, lecz nie jest *non-dyscyplinarny***: nie ucieka w szare strefy niekontrolowane przez wypracowane standardy akademickie, lecz umożliwia współpracę między dobrze zdefiniowanymi dyscyplinami. Ta współpraca stanowi niezbędny element curriculum kształcenia. Pewien element „migracji“ między programami kształcenia byłby wbudowany w curriculum słuchaczy. Widzimy we współpracy interdyscyplinarnej szansę na stworzenie efektu synergii i tworzenie wartości dodanej w porównaniu do obecnego kształcenia w instytutach PAN.
4. *Ex definitione* jest **uniwersytetem badawczym**, co operacyjnie może oznaczać m.in. to, że o ile mogą w nim działać jednostki zajmujące się tylko badaniami, o tyle nie ma w nim miejsca na jednostki wyłącznie dydaktyczne. A istotą są jednostki łączące badania z dydaktyką.

Tak zarysowana istota akademicka UPAN zarazem definiuje profil jego absolwenta i odpowiada na pytanie: kogo ten Uniwersytet będzie kształcił? Będzie kształcił wysoko wykwalifikowane kadry dla przyszłej pracy akademickiej oraz dla pracy w sektorze publicznym, a także prywatnym. W obecnej dobie budowy innowacyjnych gospodarek

opartych na wiedzy stopień doktora jest zarówno pierwszym etapem kształcenia akademickiego, jak i stanowi potwierdzenie wysokich profesjonalnych kwalifikacji przydatnych także poza strukturami akademickimi. Absolwent UPAN zyska silne umiejętności analityczne, umiejętności pracy zespołowej, zarządzania projektami, będzie ukształtowanym, niezależnym badaczem, nauczy się odpowiedzialności i będzie musiał wykazać się dobrymi umiejętnościami przekazywania zdobywanej wiedzy.

3.2 Podstawowe rozwiązania strukturalne.

Akademicka istota UPAN przesądza o przyjmowanych rozwiązaniach strukturalnych, które muszą być funkcjonalne z punktu widzenia naukowych celów Uniwersytetu. Dlatego też jego struktura opiera się na kilku podstawowych rozwiązaniach:

1. Podstawowymi jednostkami organizacyjnymi UPAN są instytuty PAN lub oddolnie tworzone na zasadzie dobrowolności college'e/szkoły złożone z instytutów PAN, szkoły te działają jako wyodrębnione programy akademickie.
2. UPAN tworzy się z wybranych, czyli spełniających kryteria akademickie instytutów PAN, niekoniecznie tylko z tych, które prowadzą kształcenie doktorskie. Mogą być jego częściami placówki tylko badawcze. Wszystkie one zachowują swą osobowość prawną, stając się częścią UPAN. Zarazem pozostają częścią PAN, gdyż cały uniwersytet jest częścią Polskiej Akademii Nauk. **Tak więc UPAN nie istnieje obok instytutów, on składa się z nich.** UPAN także, jako całość nabywa osobowość prawną.
3. Instytuty zachowują swoją osobowość prawną i **autonomię badawczą** oraz **autonomię co do akademickich treści swego kształcenia**. Tylko bowiem na poziomie konkretnych instytutów możliwe jest faktyczne integrowanie badań i edukacji. Finansową konsekwencją tej struktury jest to, iż instytuty nadal występują samodzielnie do MNiSW o dotacje na utrzymanie potencjału badawczego i dotacja ta, jak do tej pory kierowana jest do instytutów i przez nie rozdzielana. W rezultacie strukturalną istotą UPAN jest **silna decentralizacja i sieciowa struktura**.
4. Konsekwencją decentralizacji i sieciowości jest **lekka struktura centralna**. Instytuty delegują swoich przedstawicieli do Senatu, a wybrany Rektor staje się *ex officio* Wiceprezesem PAN (a nie odwrotnie). Zauważmy, że prezentowany tu wariant „instytuty jako UPAN“ daje właśnie szansę na budowę zdecentralizowanego uniwersytetu, bo jego częściami są instytuty z osobowościami prawnymi.
5. Podstawowymi zadaniami centralnych władz UPAN (Rektor i Senat) są: ustalanie zasadniczych ram i szeroko rozumianych standardów kształcenia oraz kryteriów oceny jego **jakości, monitorowanie tej jakości** w poszczególnych instytutach włącznie z prawem rozwiązywania studiów i wyłączenia danych instytutów ze struktury UPAN, gdy nie spełniają kryteriów akademickich, ustalanie standardów przyjmowania i usuwania ze studiów, reguł tworzenia programów interdyscyplinarnych oraz występowanie o dotację dydaktyczną do władz i jej podział pomiędzy instytuty, a także występowanie o wszelkie te środki, które Uniwersytet może pozyskać na swoje działania jako całość. Tak określone zadania władz centralnych wskazują na ich rolę w reprezentowaniu Uniwersytetu jako całości poprzez koordynację zasadniczych reguł

i środków prowadzenia dydaktyki, **bez jednoczesnego ingerowania w treść związanych z nią programów badawczych.**

6. Zasadnicze miejsce w strukturze UPAN zajmują doktoranci i stażyści postdoktorscy. Doktoranci nie są „studentami“, lecz z racji natury UPAN są traktowani jako młodzi badacze, co odzwierciedlone jest też w ich statusie materialnym. Co do zasady UPAN zapewnia godziwe stypendia dla co najmniej 50% słuchaczy studiów doktoranckich, stara się zapewnić stypendia dla wszystkich doktorantów i wspomaga zdobywanie funduszy na staże postdoktorskie.
7. W strukturze UPAN, w uzasadnionych przypadkach mogą się też znaleźć jednostki (centra, instytuty) wyłącznie badawcze, nie prowadzące dydaktyki, ale muszą się one odznaczać bardzo wysoką jakością badań i odpowiednio potwierdzoną przez KEJN wysoką kategorią w procesie ewaluacji jednostek naukowych. W UPAN dominują jednak jednostki badawczo-edukacyjne.
8. W ramach UPAN warte uwzględnienia jest działanie jednostek typu *advanced studies* – centra studiów zaawansowanych. Może to być realizowane przez jakąś formę włączenia w struktury UPAN utworzonego ostatnio w PAN PIASt (Polski Instytut Studiów Zaawansowanych), który realizuje klasyczny model *institute for advanced studies*, oparty na indywidualnej pracy uczonych zagranicznych zwolnionych z innych zobowiązań w swych krajach i w sporej części w Polsce. Jednostka taka jest bardzo potrzebna. Planuje się oprócz PIASt utworzenie w UPAN sieciowego Centrum Studiów Zaawansowanych (CAS). Istotą CAS jest integracja pracy profesorów wizytujących (także Polaków), którzy byliby „przypisani“ do poszczególnych instytutów i brali udział w badaniach i dydaktyce poszczególnych części UPAN. Zarazem dla całego UPAN będą organizować regularne seminaria i przygotowywać publikacje z afiliacją odpowiednich instytutów. CAS jest więc interdyscyplinarny, skupiając wszystkie dyscypliny i kierunki studiów, w których UPAN prowadzi będzie kształcenie, a seminaria te oraz publikacje CAS będą jednym z mechanizmów integrujących UPAN jako całość. Przewiduje się także wprowadzenie idei prowadzenia studiów „on-line” poprzez kursery.
9. CAS będzie jednym z zasadniczych mechanizmów budowy silniejszej współpracy z innymi uniwersytetami polskimi. Istotą jest tu bowiem stworzenie **zinstytucjonalizowanego mechanizmu współpracy z uczelniami** i budowy związków równoległych. „Visiting Professors” będą tworzyć istotny element kadr naukowych UPAN, co najmniej tak samo istotny (liczbowo i finansowo), jak „stali” pracownicy. Będą pracownikami UPAN, zarazem będąc delegowani przez inne polskie uczelnie. To powinno działać też „w drugą stronę” – uczeni z UPAN będą współpracować z macierzystymi uczelniami. W ten sposób UPAN przyczyni się do realizacji naukowej mobilności, niezbyt w Polsce rozwiniętej. Istotną rolę doradczą w wyłanianiu *visiting professors* będzie pełnić Korporacja PAN.
10. Poza badawczymi centrami UPAN powinien mieć też bibliotekę i wydawnictwo. Najlepszym strukturalnym rozwiązaniem i tu pozostaje sieciowość, polegająca na tym, że tylko wybrane przez władze UPAN, za zgodą instytutów, elementy księgozbiorów i publikacje, spełniające wysokie standardy, uzyskiwałyby status zbiorów/publikacji

UPAN, z czym wiązałyby się możliwości uzyskania dotacji podmiotowej ze środków PAN na działalność upowszechniającą naukę (DUN). W rezultacie prowadzić by to też mogło do racjonalizacji dotychczasowej działalności wydawniczej PAN. W sensie infrastrukturalnym rolę bibliotek UPAN będą pełniły Biblioteka Gdańska PAN i Biblioteka Kórnicka PAN.

11. **Relacja UPAN z Korporacją.** Korporacja i UPAN pozostają w jednej strukturze (PAN), a korporacja pełni rolę doradczą wobec Uniwersytetu w zakresie celów strategicznych UPAN, będąc zarazem reprezentacją wybitnych uczonych. Korporacja, w której większość wszak stanowią uczeni z uczelni, jest też istotnym mechanizmem doradczym w rozwijaniu systemu równoległych porozumień z innymi uczelniami i w procesie wyłaniania grupy *visiting professors*. Rektor UPAN jest jednocześnie Wiceprezesem PAN. Wydziały PAN na dotychczasowych zasadach organizują wybory dyrektorów instytutów i utrzymują nadzór nad działalnością instytutów.
12. Ścieżka dojścia: w tworzeniu UPAN na pierwszym etapie wchodzi do niego instytuty kategorii A i A+. Pozostałe uzyskują okres 4 lat, w którym, poprzez zmianę kategorii, lub znaczące zwiększenie swojej pozycji badawczej mogą dołączyć do UPAN. Ta pozycja badawcza oceniana będzie przez Międzynarodową Radę Konsultacyjną UPAN. Jeśli w ciągu 4 lat instytut pozostający poza strukturą UPAN nie dokona dostatecznego postępu, jest on reorganizowany lub likwidowany.

4. UPAN: założenia rozwiązań legislacyjnych

1. Uniwersytet PAN ma być państwową uczelnią publiczną, a więc jego utworzenie musi odbyć się w drodze ustawowej. Mając to na uwadze, regulacje dotyczące UPAN muszą znaleźć się w sumie w czterech rodzajach aktów: po pierwsze, w nowelizacji ustawy o PAN, w ustawie o utworzeniu UPAN, muszą też być uwzględnione w prawie o szkolnictwie wyższym, zaś w postaci najbardziej operacyjnej w Statucie UPAN i Statucie PAN. Rozwiązania prawne tworzone w nowelizacji ustawy o PAN muszą być kierunkowo zgodne z rozwiązaniami nowej ustawy o szkolnictwie wyższym, w szczególności w kwestii uniwersytetów badawczych.
2. Studia w Uniwersytecie PAN mogą być prowadzone w formule interdyscyplinarnej w ramach jednego lub kilku instytutów naukowych bądź college'ów/szkół PAN. W przypadku studiów interdyscyplinarnych, studia te prowadzą do uzyskania dyplomu na co najmniej jednym kierunku studiów, prowadzonym przez Uniwersytet.
3. Uniwersytet działa w oparciu o kadrę naukową zatrudnioną w instytutach naukowych PAN, korzysta z zaplecza naukowego PAN i mienia PAN oraz jednostek naukowych, które pozostaje ich własnością. Zasady wykorzystania majątku instytutów i PAN określa Statut Uniwersytetu.
4. UPAN prowadzi wyłącznie stacjonarne studia doktoranckie.

4.1. Struktura UPAN

4.1.1 Uniwersytet badawczy

UPAN jako uniwersytet badawczy ma strukturę zdecentralizowaną, na wzór uczelni anglosaskich lub zagranicznych towarzystw naukowych. Zarazem spełnia podstawowe kryteria polskich uniwersytetów badawczych przewidzianych ustawą.

Badania naukowe prowadzone są przez instytuty naukowe PAN, które pozostają odrębnymi, samodzielnymi osobami prawnymi, uzyskującymi środki na utrzymanie potencjału badawczego na zasadach dotychczas obowiązujących.

UPAN stanowi federację instytutów naukowych PAN, które dla zwiększenia możliwości pozyskiwania środków finansowych na kształcenie i dla ujednoczenia standardów kształcenia wspólnie prowadzą studia III stopnia, a w niewielkim zakresie także II stopnia.

4.1.2 Instytuty

1. Instytuty zachowują osobowość prawną i uprawnienie do otwierania i prowadzenia studiów *postgraduate*, w tym doktorskich, poddoktorskich, a w przyszłości być może w niewielkim zakresie także magisterskich (bardziej chodzi nam tu o uzupełniające studia magisterskie, gdzie w ciągu dwóch lat studenci uzyskują także przygotowanie do studiów doktorskich w przypadkach, gdy ich dyscyplina, w której uzyskali stopień licencjata lub inżyniera różni się od dyscypliny, w której planują doktoraty). Doktoraty bronią przed Radami Naukowymi instytutów naukowych lub szkół/college'ów PAN. Stopnie nadawane są przez Rady Naukowe instytutów działające jako autonomiczne jednostki naukowe UPAN. Zarazem te stopnie naukowe uzyskują nazwę stopni UPAN. Instytuty są autonomiczne w prowadzeniu swej działalności badawczej.

2. Formalnej oceny poziomu naukowego instytutów PAN dokonuje jak dotychczas KEJN, a oceny prowadzonego przez nie kształcenia w ramach UPAN dokonuje PAKA na zasadach ogólnych.

4.1.3 Międzynarodowa Rada Konsultacyjna UPAN i Senat UPAN

Międzynarodową Radę Konsultacyjną powołuje Senat UPAN. Międzynarodowa Rada Konsultacyjna UPAN wypracowuje strategiczne rekomendacje dla UPAN. Dokonuje oceny pracy Rektora i rozwoju UPAN. Stanowi ciało doradcze dla Rektora i Senatu. Jej działanie skupione jest też na śledzeniu międzynarodowej pozycji UPAN i proponowaniu środków służących wzmocnieniu tej pozycji. Zalecenia Międzynarodowej Rady Konsultacyjnej są przekazywane do wiadomości Prezesowi PAN.

Ciałem kolegiąlnym i stanowiącym jest Senat Uniwersytetu, złożony z: Prezesa PAN, Rektora UPAN, dyrektorów instytutów bądź college'ów/szkół wchodzących w skład UPAN w określonej w statucie liczbie, oraz przedstawicieli samorządu studentów.

Senat:

1. uchwała statut UPAN,
2. opracowuje plany rozwoju naukowego w obszarach, w których podejmowane są interdyscyplinarne przedsięwzięcia naukowe na poziomie UPAN,
3. opracowuje plany rozwoju dydaktycznego uczelni oraz określa środki jej realizacji,

4. uchwała, po zasięgnięciu opinii właściwego organu samorządu studenckiego, ramowe programy studiów, w tym ramowe plany studiów. Projekty ramowych programów i planów składają rady naukowe instytutów lub szkół – dotyczy to wszystkich rodzajów studiów prowadzonych na Uniwersytecie. One też, w porozumieniu z kierującymi poszczególnymi typami kształcenia w instytutach przyjmują szczegółowe programy studiów,
5. decyduje o otwarciu (na wniosek dyrektora instytutu) i zamknięciu kierunku studiów.

4.1.4 Rektor

Uniwersytetem kieruje i reprezentuje go na zewnątrz Rektor. Jest on również przełożonym studentów i doktorantów uczelni. Jest też przełożonym pracowników Uniwersytetu w zakresie ich funkcji dydaktycznych. Pracownicy Uniwersytetu zarazem, pozostając pracownikami swych instytutów podlegają w zakresie swych prac badawczych dyrektorom instytutów. Rektor jako wirylista zostaje Wiceprezesem PAN.

Rektor:

1. Opracowuje i realizuje strategię rozwoju uczelni, na podstawie zaleceń Międzynarodowej Rady Konsultacyjnej i Senatu.
2. Podejmuje decyzje we wszystkich sprawach dotyczących uczelni, z wyjątkiem spraw zastrzeżonych przez ustawę lub statut do kompetencji innych organów uczelni lub kanclerza, w szczególności:
 - a) podejmuje decyzje dotyczące mienia i gospodarki uczelni, w porozumieniu z dyrektorami instytutów dysponującymi tym mieniem,
 - b) sprawuje nadzór nad działalnością dydaktyczną uczelni, czyli: monitoruje jakość kształcenia w poszczególnych instytutach włącznie z prawem występowania do Senatu o rozwiązanie studiów niespełniających kryteriów akademickich, tworzy programy interdyscyplinarne oraz występuje o dotację dydaktyczną do władz i jej podział pomiędzy instytuty, a także występuje o wszelkie środki dla Uniwersytetu jako całości,
 - c) sprawuje nadzór nad administracją i gospodarką uczelni,
 - d) dba o przestrzeganie prawa oraz zapewnienie bezpieczeństwa na terenie uczelni,
 - e) ma obowiązek przedstawić wyjaśnienia Prezesowi PAN w kwestiach, które są niezgodne z zasadami przyjętymi w PAN. Prezes PAN ma również prawo przeprowadzania kontroli merytorycznych i finansowych w UPAN.

Rektora UPAN powołuje Prezes PAN w drodze otwartego konkursu, którego szczegółowe zasady przeprowadzenia określa Statut UPAN. Rektor z dniem objęcia funkcji staje się Wiceprezesem PAN. Kandydat na Rektora nie musi być członkiem PAN. Jeśli nim nie jest, staje się członkiem PAN po wyborze (wymagana zmiana w ustawie o PAN) i zostaje jako wirylista Wiceprezesem PAN.

4.1.5 Kanclerz

Kanclerz Uniwersytetu kieruje administracją i gospodarką w zakresie określonym przez Statut oraz Rektora. Zatrudnia go Rektor po zasięgnięciu opinii Senatu na podstawie wyników otwartego konkursu.

4.1.6 Kierownicy studiów

Kierownicy studiów sprawują nadzór nad kształceniem w ramach kierunków studiów prowadzonych przez Uniwersytet. Powoływani są wspólnie przez rektora i dyrektorów instytutów, przy czym kandydatów przedstawiają Rady Naukowe poszczególnych instytutów. Kierownicy studiów muszą być pracownikami naukowymi instytutów PAN o stopniu naukowym co najmniej doktora habilitowanego.

4.2 Finansowanie i mienie

Działalność UPAN jest finansowana z dotacji z budżetu państwa na zadania ustawowo określone oraz może być finansowana z przychodów własnych.

Z budżetu państwa UPAN otrzymuje dotacje na zadania związane z:

- a) kształceniem uczestników studiów doktoranckich, uczestników programów podoktorskich oraz programu magisterskiego,
- b) zadaniami badawczymi na poziomie całego Uniwersytetu, dotyczącymi programu studiów zaawansowanych oraz na działalność wydawniczą i biblioteczną,
- c) utrzymaniem uczelni, w tym na remonty, dofinansowaniem lub finansowaniem kosztów realizacji inwestycji,
- d) unowocześnieniem działalności dydaktycznej poprzez szeroko pojętą cyfryzację procesu kształcenia.

Badania naukowe prowadzone są w instytutach naukowych PAN ze środków przyznawanych instytutom na dotychczasowych zasadach w ramach dotacji na utrzymanie potencjału badawczego oraz zdobywanych w wyniku postępowań konkursowych na finansowanie projektów.

Mienie będące aktualnie własnością instytutów PAN pozostaje ich własnością. Koszty utworzenia UPAN pokrywane są ze środków budżetu państwa. Instytuty PAN tworzące UPAN nie ponoszą kosztów tworzenia UPAN.

4.3 Pracownicy

1. Wszyscy pracownicy instytutów PAN pozostają pracownikami instytutów, z tym, że na potrzeby minimum kadrowych koniecznych do prowadzenia studiów oraz do nadawania stopni i tytułów są traktowani jako kadra UPAN. Dodatkowe wynagrodzenie za prowadzenie zajęć dydaktycznych i kształcenie kadr rozliczane jest przez Uniwersytet z instytutami naukowymi PAN. Dotychczasowe umowy o pracę zachowują ważność.
2. Udział w procesie kształcenia nie jest obowiązkiem wszystkich pracowników, lecz prawem dla tych, którzy spełniają odpowiednie kryteria akademickie i wyrażą wolę

kształcenia. Za udział ten będą dodatkowo wynagradzani ze środków dotacji dydaktycznej.

4.4 Doktoranci i studenci

1. Doktoranci UPAN mają prawo do ubiegania się o stypendia doktoranckie wedle kryteriów akademickich. UPAN, w miarę swych możliwości zapewnia takie stypendia dla wszystkich swych doktorantów. Poza tym doktoranci mają prawo do innych stypendiów przewidzianych przepisami.
2. W przypadku uruchomienia studiów magisterskich, także i studenci tego programu mają prawo do ubiegania się o stypendia.
3. Dla gromadzenia środków na stypendia doktoranckie i dla studentów studiów magisterskich tworzy się Stypendialny Fundusz UPAN (SFUPAN). Składają się na ten fundusz: (1) środki z dotychczasowych funduszy stypendialnych Prezesa PAN, (2) środki pochodzące z wpływów z nieruchomości PAN, (3) środki z dotacji z sektora gospodarki, (4) środki z dotacji z sektora finansów publicznych, (5) środki od donatorów zagranicznych.
4. SFUPAN jest tworzony przez PAN z udziałem interesariuszy z sektora prywatnego oraz zagranicznych. Co roku przekazuje ustaloną kwotę środków na stypendia do UPAN. O rozdziale tych środków w ramach UPAN decyduje Rektor, biorąc pod uwagę wnioski składane przez poszczególne instytuty/szkoły.